

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Lisättävä säännös, jonka perusteella iäkkäällä ihmisellä on subjektiivinen oikeus saada tarpeensa mukaiset välttämättömät kotihoidon palvelut ja tukipalvelut, vrt. 19 b § lapsiperheen oikeudesta. Samoja palveluita tarvitsevia ihmisiä ei iän perusteella voi asettaa eriarvoiseen asemaan keskenään]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

Kyllä

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

Ei [Ilmaisu "asuminen yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa tai siihen soveltuvassa asumisympäristössä jne." on epätasällinen. Ehdotamme ilmaisua "Palveluasumisella tarkoitetaan usean henkilön asumisyksikköä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto"]

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Perusteluiden mukaan edellytys hoiva-asunnon saannille on, että henkilö tarvitsee päivittäin vuorokauden ajasta riippumatta jatkuvaa huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa. Tämän kriteerin perusteella ilmaisu ”henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa ...” on liian tulkinnan varainen. Siten 2 momentissa tulee säätää ”henkilö saa tarvitsemansa ...”]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

Hoiva on vaikeasti määriteltävä ja laaja-alainen käsite. Hoiva-sana viittaa apuun, palveluihin ja toimiin tilanteessa, jossa ihminen ei itse kykene huolehtimaan itsestään. Hoiva-asumismuodoissa tulisi välttää henkilön mieltämistä passiivisena hoivan kohteena ja korostaa ihmisen jäljellä olevan toimintakyvyn aktiivista ylläpitoa yhdessä hänen kanssaan. Lakiehdotuksessa hoiva-asumisella tarkoitetaan eniten tuettua asumismuotoa. Siten ehdotamme ilmaisua ”Vahvasti tuettu asuminen”.

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Ks. kohta 5: Perusteluiden mukaan edellytys hoiva-asunnon saannille on, että henkilö tarvitsee päivittäin vuorokauden ajasta riippumatta jatkuvaa huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa. Tämän kriteerin perusteella ilmaisu ”henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa ...” on liian tulkinnan varainen. Siten 2 momentissa tulee säätää ”henkilö saa tarvitsemansa ...”]

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

Kyllä

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [46 b §: säännös ei edistä ja voi vaarantaa potilas- ja asiakasturvallisuutta. 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että asiakkaan toivomukset säännöllisten käyntien ajoituksesta otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Käyntien tulee ajoittua asiakkaan tarvetta (kuten esimerkiksi asiakkaan lääkehoidon käyttöohjeen mukainen ajoitus) vastaavalla tavalla. 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi virtuaalisten palveluiden käytöstä. Momenttiin tulee liittää asiakkaan mahdollisuus itse vaikuttaa siihen, soveltuko virtuaalinen kotikäynti hänelle vai ei. Ehdotamme seuraavaa muotoilua: ”Kotihoitoon kuuluvia kotikäyntejä voidaan toteuttaa osin virtuaalisesti asiakkaan salliessa ja jos virtuaalinen kotikäynti vastaa sisällöltään asiakkaan palvelutarvetta.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

Ei [Ratkaisu on osittain onnistunut ja osittain vakavia seurauksia aiheuttaen epäonnistunut. Kotihoitoon on osoitettava merkittävästi enemmän määrärahoja. Nyt harkitut 45 miljoonan euron määrärahat kohdistuvat vain uusien lisävelvoitteiden kuluihin samalla kun uudistuksen pohjalla oleva, nykyinen tilanne toimii vanhustenhuollon tarpeisiin nähden suuresti aliresursoituna. Tarvittavaa henkilökuntaa ei saada, ellei määrärahoja lisätä merkittävästi. Tällä lailla tulisi ratkaista, että asiakas saa tarvitsemansa hoidon ja pääsee ehdotetun hoiva-asumisen piiriin. Miten tämä varmistetaan?]

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

Kyllä

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

Kyllä

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

Kyllä

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Ihmisoikeuksien toteutumisessa ilmenevät puutteet korjaantuvat vain valvontaa kehittämällä. Jatkovalmistelussa tulee paneutua valvonnan kehittämiseen.

Laadun seurantaa tulee säännellä ehdotettua paremmin. Nykyiset ehdotukset eivät varmista sitä, että jokaisen asiakkaan tosiasiallinen näkemys välittyy.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

-

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

1 Täydennykset vastauksiin 9 ja 13 (kyllä-vastauksen antaminen estää lisätietojen kirjoittamisen lomakkeeseen):

Kysymys 9: Turvapuhelinpalvelua käyttävä asiakas hälyttää apua hätätilanteessa omaan kotiinsa. Koska apua hälyttävä asiakas asuu yksin omassa kodissaan eli kyseessä on avun tarpeen arviointi yksittäisen henkilön toimesta muussa kuin terveydenhuollon toimintaympäristössä, Eläkeliitto pitäisi suotavana, että arviointi tehtäisiin ensisijaisesti ammatillisella sosiaali- ja terveydenhuollon tai lääketieteellisellä pätevyydellä, jotta hätätilanteessa oleva asiakas saisi potilas- ja asiakasturvallisuuden vaarantumatta sen avun mitä tarvitsee. Ymmärrämme sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöresurssien riittämättömyyden ja olemme tilanteesta huolissamme. Mikäli pätevyys lain tasolla rajattaisiin vain ammattihenkilöön, voisi turvapuhelinpalvelun resurssointi nykyisessä työvoimatilanteessa käytännössä kärsiä. Mikäli avun tarpeen arvioi muu kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, hänen tulee voida pätevästi arvioida mitä apua hälyttänyt ihminen seuraavaksi tarvitsee tai mitä hän ei tarvitse. Muun kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön soveltuvuus tehtävään tulisi määritellä yhtenäisin kriteerein. Olisi ehdottomasti myös selvennettävä, millä vastuulla kiireellisen avun tarpeen arvioija toimii (henkilökohtaisella vastuulla?) ellei hän itse olisi 3 momentissa tarkoitettu ammattihenkilö. Vastauksemme on kuten lakiehdotuksessa ehdotetaan (-kysymys on epätarkka, koska se sisältää kaksi kysymystä).

Kysymys 13: Palvelusuunnitelman on oltava sitova. Vasta siten syntyy muutos nykyiseen lainsäätöön perustuvaan kotihoitoon. Ehdotetun säädännön perusteella ei synny selkeää oikeutta suunnitelmassa mainittuihin palveluihin. Ikääntyneille tulee luoda yhtäläiset subjektiiviset oikeudet kotipalveluihin, kuten lapsiperheillä on.

2 Muut huomiot:

-Kotihoidossa työskennellään kahdestaan asiakkaan kanssa. Siten tehtäviin valittavilla tulee olla lähihoitajan ja sairaanhoitajan koulutus. Tukitehtäviin soveltuvat lyhyemmän koulutuksen saaneet.

-Asumispalveluiden eriyttäminen palveluista ja tukipalveluista maksullisina tai tulosidonnaisina palveluina voi johtaa eriarvoisuuteen ja etenkin kaikkein vähävaraisimpien ihmisten tarvitsemien palvelujen saatavuuden merkittävään heikkenemiseen.

- Asumispalveluiden eriyttäminen mutkistaa muutoksenhakua. Mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus ei yksinkertaistu, esityksen toteutuessa asiakkaan asiakkaiden valitusmenettely monimutkaistuu. Tämä on kohtuutonta, koska kyseessä ovat haavoittuvassa asemassa olevat, palveluista riippuvat iäkkäät kansalaiset.

-Säännös, jolla veloitetaan seuraamaan palvelujen laatua, on kannatettava. Eläkkeellä olevia edustavat järjestöt tulee ottaa mukaan kehittämään menetelmiä, joilla asiakkaiden ääni saadaan tosiasiallisesti kuulumaan.

Eläkeliitto on vuonna 1970 perustettu, valtakunnallinen, Suomen suurin ja puoluepoliittisesti sitoutumaton eläkeläisjärjestö. Liittoon kuuluu lähes 125 000 henkilöjäsentä, 399 paikallisyhdistystä

ja 20 piiriä. Eläkeliiton tarkoituksena on eläkeläisten ja eläketurvaa tarvitsevien henkisten ja aineellisten etujen ja oikeuksien valvominen sekä sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen

Vuorisalo Irene
Eläkeliitto ry - vanhusasiamies